

Міністерство освіти і науки України
Національний університет
водного господарства та природокористування

Кафедра економіки підприємства і міжнародного бізнесу

07/01-047М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до практичних занять
та самостійної роботи
з навчальної дисципліни

«Економіка і організація інноваційної діяльності»

для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
за освітньо-професійною програмою
«Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля»
денної та заочної форм навчання

Рекомендовано науково-
методичною
радою з якості ННІЕМ
Протокол № 2 від 08.10.2025 р.

Рівне – 2025

Методичні вказівки до виконання практичних завдань та самостійної роботи з дисципліни «Економіка і організація інноваційної діяльності» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» денної та заочної форм навчання. [Електронне видання] / Стахів О. А., Адамчук Т. Л. – Рівне : НУВГП, 2025. – 45 с.

Укладачі:

Стахів О. А., к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства і міжнародного бізнесу;

Адамчук Т. Л., старший викладач кафедри економіки підприємства і міжнародного бізнесу.

Відповідальний за випуск: Кушнір Н. Б., к.е.н., професор, завідувач кафедри економіки підприємства і міжнародного бізнесу.

Керівник освітньої програми: Стахів О. А., к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства і міжнародного бізнесу.

Попередня версія МВ 06-01-248М

© О. А. Стахів,
Т. Л. Адамчук, 2025
© НУВГП, 2025

Зміст

ВСТУП	4
МЕТОДИ КОНТРОЛЮ	7
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ТА ЗАВДАННЯ З ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	8
Тема 1. Сутність інновацій. Інноваційний розвиток економіки	8
Тема 2. Інноваційна політика та інноваційна стратегія підприємства	11
Тема 3. Інноваційний процес та інноваційна діяльність підприємств	13
Тема 4. Управління інноваційною діяльністю підприємства. Державне регулювання та стимулювання інноваційної діяльності	16
Тема 5. Управління інноваційним розвитком підприємства	19
Тема 6. Фінансування інноваційної діяльності	23
Тема 7. Комплексна оцінка ефективності інноваційної діяльності підприємства	26
Тема 8 Комерціалізація результатів інноваційної діяльності	30
ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	34
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ	41

ВСТУП

Навчальна дисципліна *«Економіка і організація інноваційної діяльності»* орієнтована на засвоєння студентами теоретичних положень та вироблення практичних навичок пов'язаних з інноваційною діяльністю.

Завданням курсу є вивчення інноваційної політики суб'єкта підприємництва, принципів її формування та впровадження, форм інновацій, методів основного інструментарію їх створення та шляхів реалізації, побудови системи управління інноваційними процесами, державного регулювання, опанування практичних методів стратегічного управління інноваціями, маркетингу, організації, планування, фінансування та оцінювання інноваційної діяльності підприємств.

Метою дисципліни є формування системи наукових поглядів на роль інновацій у забезпеченні розвитку сучасних суб'єктів підприємництва, базових умінь та навичок здійснення ефективної інноваційної діяльності підприємств в умовах динамічного бізнес-середовища.

Дисципліна *«Економіка і організація інноваційної діяльності»* є складовою частиною освітніх компонентів циклу фахової підготовки студентів спеціальності *«Підприємництво та торгівля»* освітньої програми *«Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»*.

Завданнями викладання навчальної дисципліни *«Економіка і організація інноваційної діяльності»* є
на теоретичному рівні є:

Опанування базовими концепціями: Сформувати у студентів систематизовані знання про сутність, зміст, види та класифікацію інновацій, а також про основи інноваційної діяльності.

Вивчення економічних засад: Розкрити економічну природу інновацій, їхню роль як фактора економічного зростання та конкурентоспроможності на макро- і мікрорівнях.

Аналіз інноваційного середовища: Вивчити механізми функціонування національної та регіональної інноваційних систем, а також особливості формування інноваційної інфраструктури.

Основи фінансування та оцінки: Надати знання про джерела фінансування інноваційної діяльності (включно з венчурним капіталом,

державними програмами) та теоретичні методи оцінки економічної ефективності інноваційних проєктів.

Організаційні моделі: Ознайомити з організаційними формами та моделями управління інноваційною діяльністю на підприємствах (корпоративні інновації, інноваційні підрозділи, стартапи).

Законодавче поле: Сформувати розуміння правового та нормативного регулювання інноваційних процесів, включаючи основи захисту інтелектуальної власності.

на практичному рівні є:

Навички оцінки інноваційного потенціалу: Навчити студентів оцінювати інноваційний потенціал підприємства, його готовність до впровадження змін та ефективного використання наявних ресурсів.

Формування інноваційних стратегій: Надати практичні навички розробки та обґрунтування інноваційних стратегій для різних типів організацій та економічних умов.

Управління інноваційними проєктами: Опанування методологією планування, організації, моніторингу та контролю життєвого циклу інноваційного проєкту (від ідеї до комерціалізації).

Економічні розрахунки: Набуття навичок проведення економічних розрахунків (чиста теперішня вартість (NPV), внутрішня норма дохідності (IRR), термін окупності) для оцінки економічної ефективності та доцільності інноваційних проєктів.

Техніки комерціалізації: Навчити використовувати сучасні методи та інструменти комерціалізації інноваційних розробок, вибору оптимальних шляхів виведення інновацій на ринок.

Розробка бізнес-планів: Формування вміння розробляти бізнес-плани інноваційних підприємств (стартапів) та проєктів з метою залучення інвестицій.

Організаційне проектування: Набуття навичок проектування ефективних організаційних структур для управління інноваційною діяльністю на підприємстві.

Протягом періоду вивчення курсу використовуються такі *методи викладання та технології*: проблемна лекція, аналіз конкретних ситуацій (case study), обговорення, презентації, ситуаційні дослідження, навчальна дискусія та інші.

В результаті вивчення дисципліни здобувачі отримають наступні

компетентності:

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та проблеми у сферах підприємницької, торговельної та біржової діяльності або в процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів організації і функціонування підприємницьких, торговельних, біржових структур і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні та спеціальні (фахові):

Здатність застосовувати інноваційні підходи в діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур

Програмними результатами навчання є наступні:

Вміти застосовувати інноваційні підходи в підприємницькій, торговельній та біржовій діяльності.

Формування компетентностей із дисципліни «Економіка і організація інноваційної діяльності» сприяє набуттю таких соціальних навичок (*soft skills*), як здатність до комунікації, публічних виступів, системного і структурного мислення, відповідальності, командної роботи, до комплексного вирішення проблеми, економічної компетентності тощо.

Самостійна робота здобувачів над курсом «Економіка і організація інноваційної діяльності» передбачає: підготовку до практичних занять, самостійне опрацювання питань і тем, які не виносяться на практичні заняття, підготовку до контрольних заходів, отримання додаткових знань шляхом неформальної освіти, підготовку до заліку.

Самоконтроль підготовки до практичного заняття та поточного контролю знань здійснюється за контрольними завданнями (контрольні запитання, тести, есе, презентації).

За кожною з тем навчальної дисципліни здобувач самостійно повинен вивчити матеріал базового рівня, перевірити ступінь його засвоєння через самоконтроль підготуватися до практичних занять, поточного контролю за темою або проміжного контролю у вигляді тестування за темами на платформі Moodle, змістового модуля, що забезпечить належний рівень підготовки до підсумкового контролю знань (екзамену).

Тематичний план та зміст представлені в силабусі навчальної дисципліни *«Економіка і організація інноваційної діяльності»* 06-01-074S.

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Основними критеріями, що характеризують рівень компетентності студента при оцінюванні результатів поточного та підсумкового контролів є такі:

- ☐ виконання всіх видів навчальної роботи, передбачені силабусом навчальної дисципліни;
- ☐ глибина і характер знань навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься в рекомендованих літературних джерелах;
- ☐ характер відповідей на поставлені питання (чіткість, лаконічність, логічність, послідовність тощо);
- ☐ вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач;
- ☐ вміння аналізувати достовірність одержаних результатів.

За вчасне та якісне виконання завдань для самостійної роботи та опанування курсу, студент отримує такі обов'язкові бали:

- 60 балів поточне оцінювання;
- 20 балів – модуль 1;
- 20 балів – модуль 2.

Усього 100 балів.

Детальний розподіл балів за курсом розміщено у навчальній платформі Moodle

- Здобувачі можуть отримати додаткові бали за: виступ з доповіддю на студентській науковій конференції; участь у науковому конкурсі; публікацію тез доповіді.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ТА ЗАВДАННЯ З ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

ТЕМА 1. СУТНІСТЬ ІННОВАЦІЙ. ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ

Контрольні запитання:

1. Розкрийте сутність поняття «інновація» та наведіть основні ознаки, які відрізняють інновацію від звичайних змін чи вдосконалень.
2. Які ключові критерії використовуються для класифікації інновацій? Охарактеризуйте основні види інновацій за цими критеріями (наприклад, за глибиною змін, сферою застосування, ринковою новизною).
3. Опишіть етапи розвитку сучасної теорії інноватики.
4. У чому полягає класична теорія інновацій Й. Шумпетера? Яка роль підприємця-інноватора в цій концепції?
5. Поясніть сутність теорії довгих хвиль (Н. Кондратьєва) та її зв'язок із теорією технологічних укладів.
6. Охарактеризуйте неокласичну теорію інновацій та теорію прискорення (акселератора).
7. Які основні ідеї висунув П. Друкер у своїй теорії інноваційної економіки?
8. Які закономірності характеризують технологічний розвиток в сучасних умовах?
9. Проаналізуйте вплив інноваційних процесів на економічне зростання. Окресліть основні напрями впливу інновацій на економічний розвиток країн.
10. Розкрийте зміст Четвертої промислової революції (Індустрія 4.0) та її роль у формуванні нового технологічного укладу.
11. Назвіть та охарактеризуйте ключові технології майбутнього та поясніть їхній потенційний вплив на економіку.
12. Поясніть роль креативного сектору економіки в інноваційному розвитку.
13. Опишіть трансформації умов інноваційного розвитку у XXI столітті (наприклад, глобалізація, цифровізація, екологічні виклики).

Практичні завдання (кейс)

«Аналіз впровадження електромобілів»

Припустімо, велика автомобільна компанія (наприклад, "ГігаКар") вирішила повністю відмовитися від виробництва двигунів внутрішнього згоряння та перейти до масштабного виробництва електромобілів на новій, спеціально розробленій платформі. Це передбачає створення нових літій-іонних акумуляторів зі збільшеним запасом ходу та будівництво мережі швидких зарядних станцій.

1. Класифікаційний аналіз інновації:

Проаналізуйте впровадження електромобілів (як продукту та пов'язаної з ним технологічної платформи) та класифікуйте цю інновацію за такими критеріями (з обов'язковим обґрунтуванням):

Критерій класифікації	Вид інновації	Обґрунтування (Чому саме цей вид?)
1. За глибиною та радикальністю змін (Радикальна/Поліпшувальна/Модифікаційна)		
2. За об'єктом (сферою) (Продуктова/Процесна/Організаційна/Маркетингова)		
3. За ринковою новизною (Нова для світу/Нова для галузі/Нова для підприємства)		
4. За характером задоволення потреб (Базисна/Поліпшувальна/Заміщувальна/Псевдоінновація)		

2. Ідентифікація технологічного укладу :

- До якого технологічного укладу (ТУ) належить технологія виробництва автомобілів із двигунами внутрішнього згоряння (ДВЗ)?
- До якого технологічного укладу (ТУ) можна віднести сучасні електромобілі та пов'язану з ними інфраструктуру (літій-іонні акумулятори, розумні мережі, цифровізація управління транспортом)?
- Як цей перехід (від ДВЗ до електромобілів) ілюструє концепцію «довгих хвиль» Н. Кондратьєва та ідею руйнівної інновації Й. Шумпетера?

3. Економічний вплив:

- Які три основні напрями впливу матиме ця інновація на макроекономічному рівні країни (наприклад, на ринок праці, енергетику, екологію)?

Рекомендовані інформаційні джерела: 3, 6, 7, 15, 17, 28, 33, 36

Тести для самоконтролю знань:

1. Що таке інновація в найбільш загальному розумінні?
 - a) Винахід нового товару чи послуги.
 - b) Процес покращення існуючого продукту.
 - c) Впровадження чогось нового або значно покращеного, що створює цінність.
 - d) Дослідницька робота в науковій сфері.
 - e) Зміна в маркетинговій стратегії компанії.
2. Хто вважається класиком теорії інновацій, який запровадив термін "творче руйнування"?
 - a) Пітер Друкер
 - b) Філіп Котлер
 - c) Генрі Форд
 - d) Йозеф Шумпетер
 - e) Майкл Портер
3. Яка з наведених ознак НЕ є характерною для інновації?
 - a) Новизна (абсолютна або відносна).
 - b) Практична реалізація та впровадження.
 - c) Гарантований та миттєвий економічний успіх.
 - d) Здатність створювати нову цінність або підвищувати ефективність.
 - e) Зміна у системі або процесі.
4. Як називається інновація, яка повністю змінює ринок, створюючи нову категорію товарів або послуг (наприклад, поява смартфонів)?
 - a) Покращуюча інновація (інкрементальна).
 - b) Продуктова інновація.
 - c) Маркетингова інновація.
 - d) Радикальна (підбивна) інновація.
 - e) Організаційна інновація.
5. Який етап є ключовим для перетворення ідеї на справжню інновацію?
 - a) Генерація ідеї.
 - b) Наукове дослідження.
 - c) Патентування.
 - d) Комерціалізація та впровадження на ринку.
 - e) Залучення інвестицій.

ТЕМА 2. ІННОВАЦІЙНА ПОЛІТИКА ТА ІННОВАЦІЙНА СТРАТЕГІЯ ПІДПРИЄМСТВА

Контрольні запитання:

1. Розкрийте сутність поняття «інноваційна політика» підприємства. Яке її основне призначення та місце в загальній системі управління організацією?
2. Назвіть та охарактеризуйте ключові принципи, на яких базується формування ефективної інноваційної політики.
3. Опишіть складові (елементи) інноваційної політики підприємства. Як вони взаємодіють між собою для забезпечення інноваційної діяльності?
4. Поясніть особливості взаємодії елементів інноваційної політики на різних стадіях життєвого циклу інновації (зародження, запровадження, дифузія та старіння).
5. Схарактеризуйте основні типи інноваційної політики (наприклад, наступально-ринкова, еволюційна). Які умови вимагають застосування кожного з цих типів?
6. Що таке інноваційна стратегія підприємства? В чому полягає її сутність і як вона пов'язана та узгоджується із загальною стратегією бізнес-організації?
7. Назвіть та детально охарактеризуйте види інноваційних стратегій за їхнім змістом: наступальна, захисна, нішева, імітаційна, залежна, традиційна, змішана. Вкажіть умови застосування кожної з них.
8. Як класифікують інноваційні стратегії підприємства за ставленням до конкуренції та за фокусом інноваційних перетворень? Наведіть приклади.
9. Сформулюйте критерії, які необхідно враховувати для формування ефективної інноваційної стратегії.
10. Опишіть етапи (послідовність дій) розроблення та впровадження інноваційної стратегії підприємства.

Практичні завдання

Завдання 2.1. Проаналізуйте поточні депозитні відсоткові ставки за різними видами вкладень стосовно групи найбільших вітчизняних банків.

Завдання 2.2. Визначте вплив темпу інфляції на депозитні ставки вітчизняних банків за останні п'ять років.

Завдання 2.3. За даними Держкомстату України проаналізувати структуру витрат за напрямками інноваційної діяльності та визначити, чим вона обумовлена.

Завдання 2.4. За статистичними даними Держкомстату України проаналізувати обсяги та структуру джерел фінансування технологічних інновацій за останні 3—5 років та визначити вплив стану фінансування на результативність інноваційної діяльності в українській промисловості.

Рекомендовані інформаційні джерела: 7, 8, 17, 18, 24, 28, 29, 33, 37

Тести для самоконтролю знань:

1. Що таке "технологічний форсайт" у контексті інноваційної політики?
 - a) Виділення коштів на вже існуючі технології.
 - b) Систематичний процес визначення майбутніх наукових та технологічних пріоритетів та їх впливу на економіку і суспільство.
 - c) Контроль за дотриманням патентного законодавства
 - d) Звіт про поточний стан інноваційного розвитку.
 - e) Закупівля іноземних технологій.
2. Який із перелічених інструментів інноваційної політики спрямований на пряму підтримку підприємницької діяльності в сфері високих технологій?
 - a) Підвищення митних тарифів на імпорту.
 - b) Зниження ставки рефінансування Національного банку.
 - c) Створення технопарків, бізнес-інкубаторів та центрів трансферу технологій.
 - d) Запровадження нових правил бухгалтерського обліку.
 - e) Регулювання цін на енергоносії.
3. Що є характерною ознакою сучасної інноваційної політики, орієнтованої на "потрійну спіраль" (Triple Helix)?
 - a) Співпраця лише держави та бізнесу.
 - b) Ізольований розвиток наукових досліджень.

- с) Взаємодія та партнерство між державою, наукою (університетами) та бізнесом.
 - д) Пріоритет військовим технологіям.
 - е) Повне усунення держави від інноваційних процесів.
- 4. Яка функція є однією з найважливіших для інноваційної політики у сфері фінансування?
 - а) Гарантування кредитів комерційним банкам.
 - б) Регулювання розміру мінімальної заробітної плати.
 - с) Стимулювання венчурного (ризикового) капіталу та механізмів раннього фінансування стартапів
 - д) Контроль за обсягом грошової маси в обігу.
 - е) Встановлення лімітів на валютні операції.
- 5. "Місія-орієнтована" інноваційна політика (mission-oriented innovation policy) передбачає:
 - а) Підтримку лише найменших компаній.
 - б) Фінансування R&D без конкретної мети.
 - с) Визначення великої, суспільно значущої проблеми (місії, наприклад, "зелений перехід" чи боротьба з хворобою) та мобілізацію ресурсів для її вирішення.
 - д) Виключно фінансування фундаментальної науки.
 - е) Заборону на імпорту деяких технологій.

ТЕМА 3. ІННОВАЦІЙНИЙ ПРОЦЕС ТА ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ

Контрольні запитання:

1. Поясніть, чим принципово відрізняється економічне управління від традиційного ведення економічної роботи на підприємстві.
2. Які три методологічні підходи застосовуються при вирішенні питань економічного управління підприємством і чим це викликано?
3. Які основні завдання зі створення системи економічного управління підприємством покладено на функцію організації?
4. З якою метою в системі економічного управління здійснюються різноманітні форми централізації та децентралізації виконання функцій?
5. Ланкою між якими елементами всередині системи економічного управління підприємством відіграє функція

регулювання?

6. Охарактеризуйте роль контролінгу в системі економічного управління підприємством

7. Яким чином підвищується заохочення працівників центрів відповідальності в економічному управлінні підприємством на відміну від відповідальності звичайних цехів та інших підрозділів?

8. Що становить предмет сучасної теорії прийняття рішень?

Практичні завдання

Завдання 3.1. Опишіть види інноваційних стратегій і наведіть конкретні приклади їх використання українськими та зарубіжними підприємствами.

Завдання 3.2. Для реально існуючого підприємства оберіть інноваційну стратегію яка буде найбільш ефективна з урахування відомих вам факторів впливу.

Завдання 3.3. Яким чином інноваційна стратегія пов'язана з загальною стратегією підприємства. Наведіть приклад.

Завдання 3.4. Проаналізувавши ринкові позиції та інноваційні можливості підприємства (конкретне, обране на власний розсуд) визначте інноваційні стратегії які можливо реалізувати та оберіть найбільш економічно вигідну.

Завдання 3.5. Яким повинно бути підприємство щоб доречною була реалізація наступальної інноваційної стратегії?

Рекомендовані інформаційні джерела: 2, 4, 7, 10, 19, 23, 27

Тести для самоконтролю знань:

1. Який етап інноваційного процесу є початковим і включає пошук, генерування та попередній відбір ідей?

- а) Виробництво та реалізація.
- б) Маркетинг та просування.
- в) Дослідження та розробка (R&D) / Пошук ідей.
- г) Дифузія (поширення).
- д) Комерціалізація.

2. Як називається етап, на якому створений прототип або нова технологія вперше тестується, адаптується до реальних виробничих умов та доопрацьовується?

- a) Дифузія.
- b) Дослідження ринку.
- c) Впровадження / Організація дослідного виробництв
- d) Генерування ідей.
- e) Фінансування.

3. Який із перелічених елементів НЕ є обов'язковою складовою інноваційного процесу?

- a) Генерація знань.
- b) Комерціалізація результаті
- c) Отримання державного гранту.
- d) Маркетингове дослідження.
- e) Впровадження нововведення.

4. Як називається завершальна фаза інноваційного процесу, що охоплює поширення впровадженної інновації на нові ринки, серед інших споживачів або компаній?

- a) Комерціалізація.
- b) Ліцензування.
- c) Дослідження.
- d) Дифузія (поширення інновації).
- e) Проектування.

5. Яка характеристика відрізняє інноваційний процес від простого наукового дослідження?

- a) Наявність фінансування.
- b) Необхідність у висококваліфікованому персоналі.
- c) Обов'язкова комерціалізація та практичне застосування (впровадження).
- d) Тривалість у часі.
- e) Використання наукових методів.

ТЕМА 4. УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА . ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Контрольні запитання:

1. Розкрийте поняття «інновація як системний процес». Які етапи включає цей процес та як забезпечується його цілісність?
2. Назвіть та схарактеризуйте цілі та завдання управління інноваційною діяльністю на підприємстві.
3. Визначте об'єкт та суб'єкт управління інноваційною діяльністю.
4. Опишіть етапи та рівні управління інноваційною діяльністю на підприємстві. У чому різниця між стратегічним та оперативним управлінням інноваціями?
5. Назвіть та поясніть призначення функціональних блоків управління інноваційною діяльністю (наприклад, планування, організація, мотивація, контроль).
6. Схарактеризуйте ресурси, процедури та цінності як об'єкти управлінського впливу в інноваційній діяльності.
7. Що таке інноваційний потенціал підприємства? Назвіть та опишіть його складові елементи.
8. Яке призначення та які основні елементи включає система моніторингу інновацій на підприємстві?
9. У чому полягає необхідність та сутність державного регулювання інноваційної діяльності?
10. Розкрийте цілі, завдання, методи та інструменти інноваційної політики держави як чинника бізнес-середовища.
11. Назвіть та охарактеризуйте форми державної підтримки інноваційної діяльності (фінансові, податкові, інфраструктурні).
12. Яка роль держави у формуванні та розвитку Національної інноваційної системи (НІС)?
13. Як підприємства мають враховувати заходи державного регулювання в процесі управління своєю інноваційною діяльністю?

Практичні завдання

Завдання 4.1. Охарактеризуйте поведінку щодо інновацій фірм-експлерентів, пацієнтів, комутантів, віолентів. Які з них є найбільш поширеними в Україні.

Завдання 4.2. Охарактеризуйте завдання різних форм міжфірмової науково-технічної кооперації в інноваційних процесах.

Завдання 4.3. Проаналізувавши стан економіки України, вкажіть чинники, несприятливі для розвитку венчурного підприємництва в Україні.

Завдання 4.4. (Кейс): «Екологічна інновація на машинобудівному заводі»

Машинобудівний завод «ПромТех» планує впровадити нову процесну інновацію – систему замкнутого циклу використання води у виробництві, що значно зменшить обсяги скидів та споживання свіжої води. Керівництво заводу розраховує на державну підтримку цього проєкту, оскільки він відповідає національним екологічним пріоритетам.

1. Аналіз інноваційного потенціалу:

Оцініть, які складові інноваційного потенціалу заводу «ПромТех» будуть ключовими для успішної реалізації цього проєкту, та наведіть приклади конкретних елементів у межах цих складових, які необхідно проаналізувати:

Складові інноваційного потенціалу	Приклади ключових елементів для цього проєкту
1. Науково-технічна	<i>Наявність кваліфікованих інженерів-екологів, власних НДДКР у сфері водоочищення.</i>
2. Виробнича/Технологічна	
3. Фінансова/Інвестиційна	
4. Кадрова/Організаційна	

2. Державне регулювання та підтримка:

Проаналізуйте можливі шляхи державної підтримки та регулювання для цього проєкту:

- Назвіть два основні інструменти/методи державного регулювання, які можуть стимулювати завод до впровадження цієї екологічної інновації (наприклад, податкові, фінансові, нормативні).
- Охарактеризуйте дві конкретні форми державної підтримки, на які завод може розраховувати (наприклад, державні цільові програми, пільгове кредитування).

- Поясніть, як завод має врахувати заходи державного регулювання у своєму управлінні цим інноваційним проєктом (наприклад, у плануванні або моніторингу).

Рекомендовані інформаційні джерела: 2, 7, 9, 19, 21, 25, 28, 33

Тести для самоконтролю знань:

1. Що є головною стратегічною ціллю управління інноваційною діяльністю підприємства?
 - a) Зниження собівартості вже існуючої продукції.
 - b) Забезпечення стійких конкурентних переваг шляхом створення та ефективного впровадження нових знань і технологій.
 - c) Виключно отримання державних субсидій.
 - d) Збільшення обсягу бухгалтерської звітності.
 - e) Усунення усіх фінансових ризиків.
2. Яке з наведених завдань є ключовим для функціонального управління інноваційною діяльністю?
 - a) Регулювання цін на сировинному ринку.
 - b) Формування інноваційного портфеля проєктів та забезпечення його ресурсами (фінанси, кадри, час).
 - c) Виключно продаж старих активів компанії.
 - d) Контроль за дотриманням правил дорожнього руху.
 - e) Розроблення загальної маркетингової стратегії компанії.
3. Що є основним об'єктом управління інноваційною діяльністю на рівні підприємства?
 - a) Фінансові ресурси компанії в цілому.
 - b) Виробничий персонал.
 - c) Інноваційний процес, інноваційні проєкти та інноваційний потенціал підприємств
 - d) Довгострокові кредитні зобов'язання.
 - e) Стандарти якості сировини.
4. Хто є суб'єктом управління інноваційною діяльністю на рівні малого підприємства?
 - a) Органи державного регулювання.
 - b) Міжнародні фінансові організації.
 - c) Керівництво підприємства, керівники проєктів, R&D-менеджери та інноваційні команди.
 - d) Кінцеві споживачі продукції.
 - e) Постачальники сировини.
5. Яке з перелічених завдань стосується організаційно-управлінської

складової інноваційної діяльності?

- a) Патентування.
- b) Фінансування.
- c) Створення ефективної інноваційної структури та формування інноваційної культури.
- d) Маркетингове дослідження ринку.
- e) Зменшення податкового навантаження.

ТЕМА 5. УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

Контрольні запитання:

1. Розкрийте сутність та наведіть класифікацію напрямків інноваційного розвитку підприємств.
2. Опишіть схему (алгоритм) вибору оптимальних напрямків інноваційного розвитку підприємства.
3. У чому полягає процес управління вибором напрямків та варіантів інноваційного розвитку підприємства? Які фактори є вирішальними?
4. Назвіть та схарактеризуйте способи (методи) вимірювання рівня інноваційного розвитку підприємства.
5. Якою має бути інформаційна база для об'єктивної оцінки рівня інноваційного розвитку підприємства?
6. Розкрийте сутність техніко-технологічної бази підприємства. Яке її місце в інноваційній діяльності?
7. Охарактеризуйте засади оцінки техніко-технологічної бази підприємства. Які показники використовуються для її аналізу?
8. Що таке політика розвитку технологій на підприємстві? Які її цілі та інструменти?
9. Назвіть та поясніть шляхи удосконалення техніко-технологічної бази підприємства.
10. Сформулюйте засади підвищення технічного рівня виробництва.
11. Поясніть, чому персонал розглядається як ключовий ресурс інноваційної компанії.
12. Що таке креативне інноваційне мислення і чому воно стає новою фаховою компетенцією в інноваційній економіці?
13. Які умови необхідно створити в бізнес-організації для реалізації

інноваційного потенціалу працівника?

Практичні завдання

Завдання 5.1. Використовуючи наведені у таблиці техніко-економічні показники, необхідно економічно обґрунтувати доцільність проведення капітального ремонту, ремонту з модернізацією або заміну застарілої машини.

Таблиця 5.1

Вихідні дані

Показники	Одиниці виміру	Варіанти рішень машин		
		А	Б	В
1. Вартість нової машини	тис. грн.	1200	1600	2000
2. Річна продуктивність машин у першому циклі експлуатації	тис. ум. од.	100	160	200
а) нової машини				
б) старої, капітально відремонтованої	тис. ум. од.	70	120	150
в) старої, капітально відремонтованої та модернізованої	тис. ум. од.	95	140	180
3. Тривалість міжремонтного циклу	роки	3,5	3	4
а) нової машини				
б) старої, капітально відремонтованої	роки	2,8	2,4	3,2
в) старої, капітально відремонтованої та модернізованої	роки	3,0	2,5	3,6
4. Збитки пов'язані з неповною амортизацією старої машини в разі її заміни	грн.	328	240	450
5. Вартість капітального ремонту	грн.	300	400	500
6. Вартість капітального ремонту з модернізацією	грн.	480	560	700
7. Собівартість одиниці продукції, виготовленої на:	грн. на 1 тис. ум. од.	1300	1480	1600
а) новій машині				
б) старій, капітально відремонтованій	-//-	1308	1485	1604
в) старій, капітально відремонтованій та модернізованій	-//-	1303	1483	1602

Завдання 5.2. У механічному цеху машинобудівного заводу при переході на новий технологічний процес відбулось зростання умовно-постійних витрат з 3 до 5 тис. 15 грн. в рік. Водночас умовно-змінні витрати зменшуються з 11 до 6 грн. на одиницю. Визначити критичну величину річного випуску продукції; технологічну собівартість річного випуску деталей, який досягає критичної величини; річний обсяг виготовлення деталей за новою технологією, за якого економія від зниження собівартості деталей перевищить зростання умовно-постійних витрат.

Завдання 5.3. Опишіть методику визначення доцільності відтворення обладнання за двома альтернативами – капітальний ремонт і придбання нового.

Завдання 5.4. Опишіть методику порівняння доцільності впровадження альтернативних технологічних варіантів.

Завдання 5.5. Визначення річного економічного ефекту від випуску нової машини (виробу довгочасного користування).

Нова машина порівняно з тією, що випускалася раніше, потребує більших витрат при виготовленні, але має вищу продуктивність, довший термін служби, менші експлуатаційні витрати і капітальні вкладення споживача.

Визначити річний економічний ефект на розрахунковий рік виробництва за вихідними даними:

Таблиця 5.2

Вихідні дані

№ з/п	Показник	Позначення	Одиниця	Базова машина	Нова машина
1.	Річний обсяг випуску продукції	A	шт.	Не має значення для розрахунку	1 200
2.	Собівартість машини	C	грн.	520	780
3.	Питомі капіталовкладення	K	грн.	440	620
4.	Продуктивність машини	B	тис. м	30	50
5.	Термін використання	T_c	років	5	10
6.	Річні поточні витрати в експлуатації (без урахування реновації)	I'_1, I'_2	грн	3 180	4 960
7.	Сукупні капіталовкладення споживача	K'_1, K'_2	грн	210	270

Завдання 5.6. У кондитерському цеху хлібопекарного підприємства у зв'язку з переходом на новий технологічний процес змінні витрати зменшились із 1,2 грн до 0,9 грн, а умовно-постійні - збільшилися з 1 000 грн. до 1 900 грн. Впровадження технологічного процесу потребує однакових капітальних витрат у порівнянні з попереднім технологічним процесом.

Визначити:

- а) критичну величину річного випуску продукції;
- б) технологічну собівартість річного випуску продукції.

Рекомендовані інформаційні джерела: 3, 5, 6, 7, 15, 17, 18, 19, 27, 28, 37

Тести для самоконтролю знань:

1. Для вимірювання ступеня захищеності інноваційного потенціалу підприємства використовується показник:
 - а) Чисельність персоналу.
 - б) Обсяг експорту.
 - в) Кількість отриманих патентів, ліцензій та зареєстрованих ноу-хау.
 - г) Довгострокові кредитні зобов'язання.
 - д) Середня заробітна плата.
2. Який показник допомагає оцінити, наскільки інновації покращують використання ресурсів підприємства?
 - а) Обсяг загального боргу.
 - б) Кількість конкурентів
 - в) Зростання продуктивності праці (внаслідок впровадження процесних інновацій).
 - г) Ринкова ціна акцій.
 - д) Ступінь державного регулювання.
3. Частка витрат на придбання нових технологій та обладнання у загальному обсязі інвестицій підприємства вимірює:
 - а) Ступінь технологічної орієнтованості інвестицій.
 - б) Обсяг капітальних ремонтів
 - в) Рівень інфляції.
 - г) Ефективність реклами.
 - д) Обсяг складських запасів.
4. Якісний показник, що описує готовність підприємства до ризику,

співробітництва та підтримки нових ідей, називається:

- a) Виробнича ефективність.
 - b) Інноваційна культура
 - c) Фінансова ліквідність.
 - d) Рівень автоматизації.
 - e) Довгострокова заборгованість.
5. Для оцінки ефективності управління інноваційним портфелем використовується показник:
- a) Співвідношення основних та оборотних коштів
 - b) Обсяг дебіторської заборгованості.
 - c) Співвідношення успішних (комерціалізованих) інноваційних проєктів до загальної кількості розпочатих проєктів
 - d) Обсяг закупівель сировини.
 - e) Кількість філій.

ТЕМА 6. ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Контрольні запитання:

1. Які цілі та завдання переслідує фінансування інноваційних процесів і проєктів?
2. Розкрийте поняття системи фінансування інноваційної діяльності та назвіть принципи її вибудови.
3. Назвіть та схарактеризуйте основні джерела фінансування інноваційної діяльності (внутрішні, зовнішні, державні).
4. Які форми фінансування інноваційних проєктів застосовуються на практиці? (Наприклад, акціонерне, боргове, грантове).
5. Охарактеризуйте методи і технології фінансування інноваційної діяльності діючих компаній (на відміну від стартапів).
6. Як здійснюється визначення оптимальних джерел фінансування інноваційного проєкту? Які критерії використовуються?
7. Розкрийте сутність венчурного фінансування. Які його особливості, переваги та недоліки порівняно з традиційними формами фінансування?
8. Поясніть, як відбувається взаємодія учасників інноваційного проєкту при змішаному фінансуванні.

9. Охарактеризуйте інтереси інвестора та ініціатора інноваційного проєкту. Як відбувається узгодження їхніх інтересів?

10. Назвіть та опишіть технології (інструменти) зниження ризиків як для інвестора, так і для ініціатора інноваційного проєкту.

11. У чому полягають особливості формату «стартап» та як ці особливості враховуються в технологіях фінансування (наприклад, на ранніх стадіях)?

12. Сформулюйте правила ефективного стартап-фінансування (наприклад, стадії фінансування, залучення "ангелів" та венчурних фондів).

Практичні завдання

Завдання 6.1. Лізинговий дім здав майно вартістю 1200 тис. грн. підприємству в лізинг терміном на 4 роки на умовах річної норми амортизаційних відрахувань 20 %. Ставки комісійної винагороди за лізингові послуги — 20 %. Лізинговий дім для фінансування лізингової угоди залучив банківський кредит на суму 500 тис. грн. під 30 % річних. Лізингові платежі сплачуються за кожне півріччя, а вартість майна відшкодовується рівними частинами.. Розрахуйте лізингові платежі, які має сплачувати підприємство-лізингоодержувач.

Завдання 6.2. Вартість обладнання, що надається в лізинг, становить 250 000 грн. Термін лізингу – 2 роки. Лізинговий відсоток – 20 % річних. Знайти суму лізингових платежів та фінансовий дохід лізингодавця, якщо відомо, що лізингові платежі нараховуються рівномірними частинами та здійснюються двічі на рік.

Завдання 6.3. Виконуючи умови двох договорів фінансового лізингу, фінансова компанія «Атрибут» передала в лізинг різним юридичним особам 2 комп'ютери. За першим договором лізингу періодичні лізингові платежі нараховуються рівними частинами та сплачуються на початку кожного місяця. За другим – на кінець кожного місяця. В договорах лізингу, які ідентичні окрім порядку сплати орендних платежів, містяться такі умови: первісна вартість об'єкту лізингу – 15 тис. грн., строк оренди 1 рік, лізингова ставка – 18% річних, ліквідаційна вартість об'єкта дорівнює нулю, авансові платежі відсутні. Провести помісячний розрахунок періодичних лізингових платежів та його складових. Визначити розмір доходу який отримує компанія «Атрибут».

Завдання 6.4. Згідно договору лізингу, при розрахунку періодичного лізингового платежу та доходів лізингової компанії мають бути виконані такі умови: авансовий платіж повинен становити 10 відсотків від первісної вартості майна, яке коштує 160 тис. грн., термін угоди 6 років, відсоток за користування предметом лізингу 24 на рік, порядок розрахунків лізингових платежів базується на формулі ануїтету.

Завдання 6.5. Розкрийте зміст основних завдань системи фінансування інноваційної діяльності на рівні держави? На рівні окремих суб'єктів підприємницької діяльності?

Рекомендовані інформаційні джерела: 5, 7, 10, 13, 14, 20, 22, 38

Тести для самоконтролю знань

1. Яка головна стратегічна ціль фінансування інноваційних процесів на рівні підприємства?
 - a) Забезпечення поточної ліквідності компанії.
 - b) Зниження адміністративних витрат.
 - c) Створення та підтримка безперервного інноваційного циклу, що забезпечує довгострокову конкурентну перевагу.
 - d) Виключно фінансування капітального ремонту обладнання.
 - e) Усунення зовнішньої конкуренції.
2. Що є ключовим завданням фінансування інноваційних проєктів на ранніх стадіях (Seed Stage)?
 - a) Забезпечення масового виробництва
 - b) Покриття витрат на НДДКР, створення прототипу та доведення технології до комерційної придатності.
 - c) Фінансування дифузії інновації.
 - d) Погашення старих боргів компанії.
 - e) Купівля земельних ділянок.
3. Яке джерело фінансування інновацій є найбільш ризиковим, але має найбільший потенціал прибутковості для інвестора?
 - a) Самофінансування (власний капітал).
 - b) Банківський кредит.
 - c) Венчурний капітал та інвестиції бізнес-яголі
 - d) Державні гарантії.

- е) Лізинг обладнання.
- 4. Як називається завдання фінансування, яке полягає в розподілі коштів між різними інноваційними проектами з метою мінімізації загального ризику та максимізації потенційної віддачі?
 - а) Формування інноваційного портфеля та його диверсифікація.
 - б) Поточне фінансування виробництва
 - с) Аудит фінансової звітності.
 - д) Видача заробітної плати.
 - е) Маркетингове дослідження.
- 5. Фінансування інноваційних процесів є:
 - а) Виключно одноразовою операцією.
 - б) Постійним, циклічним процесом, який необхідно інтегрувати в загальний бюджет компанії.
 - с) Незалежним від стратегії підприємства
 - д) Завжди забезпеченим державними коштами.
 - е) Лише функцією бухгалтерії.

ТЕМА 7. КОМПЛЕКСНА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Контрольні запитання:

1. Розкрийте сутність та наведіть класифікацію (види) ефективності інновацій (наприклад, економічна, соціальна, екологічна).
2. Охарактеризуйте методологічні особливості та принципи оцінки ефективності інновацій.
3. Поясніть різницю між ефективністю інноваційного проекту та ефективністю участі в ньому.
4. Назвіть та схарактеризуйте кількісні та якісні методи оцінки інновацій. Поясніть сутність методів «витрати-вигоди» (СВА) та аналізу ефективності витрат (СЕА).
5. Що таке грошові потоки інноваційного проекту? Розкрийте їхню сутність, структуру та види.
6. Визначте поняття чистого (вільного) грошового потоку проекту. Які елементи включають капітальні та поточні проектні витрати, а також доходи (вигоди) інноваційного проекту?
7. Розкрийте поняття «ефекти інновацій», наведіть їхні види та охарактеризуйте особливості виміру. У чому полягає інтегральний ефект інновацій?

8. Поясніть різницю між статичними та динамічними методами оцінки ефективності інноваційного проекту. Чому динамічні методи є більш обґрунтованими?

9. Що таке дисконтування? Як визначається ставка дисконту для діючих компаній і стартапів?

10. Розкрийте сутність показника чистої поточної вартості (NPV) проекту та його економічний зміст.

11. Опишіть показники внутрішня норма дохідності (IRR), дисконтований термін окупності (DPB) та індекс рентабельності інвестицій (PI). Як вони використовуються для прийняття рішень?

12. У чому полягає проблема визначення тривалості розрахункового періоду інноваційного проекту?

13. Назвіть основні види ризиків інноваційного проекту та охарактеризуйте методи управління ними.

14. Поясніть сутність аналізу чутливості проекту. Як цей інструмент допомагає в управлінні ризиками?

15. Які цілі, завдання, напрями та етапи включає комплексна оцінка ефективності інноваційної діяльності підприємства?

16. Охарактеризуйте підхід до формування системи показників ефективності інноваційної діяльності. Назвіть приклади інтегральних показників ефективності.

Практичні завдання

Завдання 7.1. Фірма розробляє невеликий інноваційний проект, реалізація якого в практиці господарювання впродовж чотирьох років може забезпечити грошові доходи (потоки), що дорівнюють відповідно 5000, 4000, 3000, 2000 грн.

Чи є економічно прийнятним цей проект, якщо дисконтна ставка встановлена на рівні 10%, а початкові інвестиції дорівнюють 8000 грн.? Щоб правильно відповісти на це запитання, потрібно розрахувати індекс доходності інвестиційного проекту.

Завдання 7.2. Підприємство планує реалізувати інноваційний проект вартістю 90000 грн, практичне здійснення якого спрямоване на організацію виробництва нового виду продукції. Фінансування проекту здійснюватиметься на початку першого року його реалізації. Очікуються такі грошові потоки на кінець року: 1-го - 40 тис. грн.; 2-го - 30 тис. грн.; 3-го - 45 тис. грн. За розрахунковий період береться

початок 4-го року.

Визначити чисту теперішню вартість інноваційного проекту за дисконтної ставки 4% і 25%; внутрішню ставку доходності проекту; термін окупності вкладених інвестицій.

Завдання 7.3. Інноваційний проект передбачає початкові інвестиції у розмірі 2 млн. грн. За попередніми прогнозами споживчого попиту протягом наступних трьох років фірма отримуватиме чистий дохід у розмірі 1,1 млн. грн. щорічно. Визначити, чи варто приймати позитивне рішення щодо реалізації проекту, якщо ставка дисконту протягом терміну його реалізації становитиме 10 %, шляхом визначення внутрішньої норми рентабельності проекту.

Завдання 7.4. Визначити індекс рентабельності інноваційного проекту та термін окупності інвестицій виходячи з таких даних: обсяг інвестицій в інноваційний проект становить 1200 тис. грн (на перший рік припадає 1000 тис. грн, на другий — 200 тис. грн). Грошові потоки, починаючи з другого року реалізації проекту, становитимуть 200 тис. грн, у наступні роки — відповідно 800, 1000, 1000, 1100 тис. грн. Дисконтна ставка — 5 %.

Завдання 7.5. Наведіть приклад інноваційного проекту з конкретними цифрами та оцініть його комерційну привабливість для інвестора та інноватора.

Завдання 7.6. Опишіть схему фінансової здійсності інноваційного проекту, з урахуванням графіка надходження коштів.

Завдання 7.7. Опишіть методику за якою здійснюється обґрунтування і оцінка реалізації інноваційного проекту.

Рекомендовані інформаційні джерела: 7, 21, 24, 28, 32, 34

Тести для самоконтролю знань:

1. Чому динамічні методи оцінки ефективності інноваційних проєктів вважаються більш надійними, ніж статичні?
 - a) Вони простіші в розрахунку.
 - b) Вони не вимагають прогнозування.
 - c) Вони враховують вартість грошей у часі за допомогою дисконтування, що критично важливо для довгострокових проєктів

- d) Вони виключають будь-який ризик.
 - e) Вони використовуються лише для дуже коротких проєктів.
2. Який динамічний показник відображає максимальний рівень вартості залученого капіталу (Cost of Capital), за якого інноваційний проєкт залишається економічно доцільним?
- a) Чиста теперішня вартість (NPV).
 - b) Внутрішня норма дохідності (Internal Rate of Return, IRR).
 - c) Дисконтований термін окупності (DPP).
 - d) Коефіцієнт зносу.
 - e) Коефіцієнт ліквідності.
3. Що є результатом застосування динамічного методу "Дисконтований термін окупності" (Discounted Payback Period, DPP)?
- a) Час, за який прибуток дорівнює нулю.
 - b) Час, за який дисконтовані грошові потоки покривають початкові інвестиції.
 - c) Час, необхідний для отримання патенту.
 - d) Час, за який компанія стає збитковою.
 - e) Час, за який закінчується державний грант.
4. Який метод управління ризиками застосовує венчурний інвестор, фінансуючи портфель із 10–20 різних стартапів?
- a) Уникнення ризику.
 - b) Диверсифікація ризику (розподіл).
 - c) Страхування ризику.
 - d) Прийняття ризику.
 - e) Мінімізація ризику.
5. Головна мета проведення Аналізу чутливості — це:
- a) Визначення "критичних" змінних проєкту, які мають найбільший вплив на його ефективність, для подальшого моніторингу та управління.
 - b) Виключно розрахунок IRR.
 - c) Зниження капітальних витрат.
 - d) Збільшення адміністративних витрат.
 - e) Зменшення частки володіння засновників.

ТЕМА 8. КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Контрольні запитання:

1. Розкрийте поняття, цілі та умови успішної комерціалізації інновацій.
2. Назвіть та охарактеризуйте форми та методи комерціалізації інновацій (наприклад, ліцензування, створення нового підприємства, продаж технології).
3. Що таке комерційний трансфер технологій? Опишіть його об'єкти та форми.
4. Проаналізуйте ефективність різних способів комерціалізації інновацій.
5. Розкрийте сутність інтелектуальної власності як системи виключних прав та її роль як інструменту комерціалізації інновацій.
6. Назвіть та охарактеризуйте ознаки та види об'єктів права інтелектуальної власності (наприклад, винаходи, корисні моделі, торгові марки).
7. Які існують механізми юридичного захисту об'єктів інтелектуальної власності?
8. Опишіть форми комерціалізації інтелектуальної власності: як інноваційного продукту та у складі інноваційної продукції.
9. Як здійснюється визначення оптимальної правової форми реалізації інтелектуального продукту?
10. Які критерії використовуються при оцінці доцільності правової охорони інноваційної розробки?
11. Проаналізуйте патентування як інструмент комерціалізації інновацій: назвіть його переваги та недоліки.
12. Що таке сучасні патентні технології та який потенціал їх використання в комерціалізації?
13. Розкрийте сутність комерційної таємниці як інструменту комерціалізації інновацій, вказавши її переваги та недоліки.
14. Охарактеризуйте підходи до оцінювання вартості прав на об'єкти інтелектуальної власності: витратний, ринковий (порівняльний), дохідний.
15. Назвіть та опишіть основні види ліцензійних угод та види ліцензійних платежів.
16. Як здійснюється визначення розрахункової ціни ліцензії?

17. Які нові форми співпраці в області інтелектуальної власності з'явилися останнім часом (наприклад, патентні пули, відкриті ліцензії)?

Практичні завдання

Завдання 8.1. Кейс: Розробка інноваційного програмного забезпечення

Українська ІТ-компанія "КвантСофт" розробила унікальну нейромережеву модель для прогнозування попиту на енергоресурси з точністю 98%. Технологія є абсолютно новою для ринку, її розробка коштувала значних інвестицій та часу. Компанія має намір вивести її на європейський ринок.

1. Правова охорона:

- Оцінка доцільності: Чи доцільно патентувати саму нейромережеву модель (алгоритм)? Обґрунтуйте, які переваги та недоліки матиме патентування у цьому випадку.
- Альтернативний захист: Який інший механізм правового захисту (крім патентування) є найбільш ефективним для захисту коду та унікальних даних, використаних для навчання моделі? Поясніть чому.

2. Вибір форми комерціалізації:

Виходячи з того, що компанія хоче отримати максимальний прибуток, але мінімізувати прямі операційні витрати на обслуговування кінцевих клієнтів за кордоном, оберіть оптимальну форму комерціалізації із двох варіантів та обґрунтуйте свій вибір:

- Варіант А: Самостійне створення дочірнього підприємства в Європі та прямий продаж як інноваційного продукту (послуги).
- Варіант Б: Продаж виключної ліцензії великій міжнародній консалтинговій компанії, яка вже має широку клієнтську базу в енергетичному секторі.

3. Визначення розрахункової ціни ліцензії:

Припустимо, "КвантСофт" вирішила обрати Варіант Б (ліцензування). Який із видів ліцензійних платежів (паушальний платіж, роялті, комбінований) буде найбільш вигідним для "КвантСофт" при роботі з великим, але непередбачуваним європейським ринком? Обґрунтуйте вибір.

Завдання 8.2. Кейс: Оцінка вартості інтелектуальної власності

Підприємство "АгроІнвест" розробило та запатентувало корисну модель – новий тип насадки для сільськогосподарської техніки, що на 15% підвищує ефективність внесення добрив. Компанія планує продати невиключну ліцензію трьом вітчизняним виробникам техніки.

Завдання:

1. Вибір підходу до оцінки:

Визначте, який із трьох підходів до оцінки вартості прав на цю корисну модель (витратний, ринковий/порівняльний, дохідний) буде найбільш доцільним для "АгроІнвест" на етапі переговорів про ліцензійну угоду, та який – найменш доцільним. Обґрунтуйте свій вибір:

Підхід	Доцільність (Найбільш/Найменш)	Обґрунтування (Чому?)
Витратний		
Дохідний		
Ринковий (Порівняльний)		

2. Аналіз ліцензійної угоди :

- Оскільки "АгроІнвест" планує продати невиключну ліцензію трьом різним компаніям, як це вплине на розрахункову ціну ліцензії порівняно з ціною виключної ліцензії?
- Який вид ліцензійної угоди (проста, виключна, повна) має укласти "АгроІнвест" з виробниками техніки?

3. Нові форми співпраці:

Припустимо, "АгроІнвест" вирішив не продавати ліцензію, а створити спільний консорціум із трьома виробниками техніки для спільного вдосконалення насадки та виходу на ринки Східної Європи. Яку нову форму співпраці в області інтелектуальної власності ілюструє цей приклад? Яка перевага такої форми співпраці для "АгроІнвест" у порівнянні з простим продажем ліцензії?

Рекомендовані інформаційні джерела: 1, 7, 11, 12, 16, 26, 30, 31, 35

Тести для самоперевірки знань:

1. При використанні дохідного підходу для розрахунку роялті (ліцензійного платежу), основним фінансовим показником, від якого розраховується ставка, є:
 - a) Загальні адміністративні витрати ліцензіат
 - b) Обсяг капітальних інвестицій.
 - c) Чистий обсяг продажу (Net Sales) або операційний прибуток (Gross Profit) продукції, виробленої за ліцензією.
 - d) Термін окупності проекту.
 - e) Середня заробітна плата.
2. Який метод ціноутворення ліцензії використовується, коли ліцензійна ціна встановлюється на рівні ціни аналогічної угоди, що відбулася на ринку, з поправкою на відмінності об'єктів та умов?
 - a) Витратний метод.
 - b) Порівняльний (ринковий) метод.
 - c) Метод розподілу прибутку.
 - d) Метод вартості відтворення.
 - e) Метод залишкової вартості.
3. Який фактор найсильніше знижує ціну ліцензії для ліцензіата?
 - a) Виключний характер ліцензії.
 - b) Наявність на ринку великої кількості ефективних технологічних аналогів або короткий залишковий термін дії патенту.
 - c) Надання комплексу ноу-хау.
 - d) Високий попит на кінцевий продукт.
 - e) Довгий термін дії ліцензії.
4. На чому ґрунтується розрахункова ціна ліцензії за витратним методом?
 - a) На прогнозі майбутніх доходів ліцензіата
 - b) На рівні роялті за аналогічними угодами.
 - c) На сумі фактичних витрат ліцензіара на створення, дослідження та правовий захист об'єкта ліцензії (включаючи капіталізацію НДДКР).
 - d) На середньогалузевій рентабельності.
 - e) На вартості сировини.
5. Який вид ліцензійного платежу (ціни) найчастіше розраховується на основі витратного методу?

- а) Роялті.
- б) Паушальний платіж (як відшкодування витрат ліцензіара).
- с) Комбінований платіж.
- д) Частка у прибутку.
- е) Умовний платіж.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Задачі

№ - номер варіанта (визначається викладачем)

Задача 1 .

Визначити теперішню вартість 20 млрд. грн., що повинні бути виплачені через 4 роки. Протягом цього періоду на початкову суму нараховані складні відсотки, по ставці $(8+0,№)\%$ річних.

Задача 2 .

Запропоновано до впровадження 3 технології. Визначити, яка із них більш рентабельна.

Варіант	Інвестиції тис. грн. (Кт)	Прогнозований дохід
1	$340+10*№$	$480+10*№$
2	$650+10*№$	$870+10*№$
3	$1050+10*№$	$1280+10*№$

Задача 3

Є три варіанти технології виробництва виробу. За даними таблиці визначити найефективніший.

Показники	Варіанти		
	1	2	3
1.Інвестиції, млн. грн	$22500+10*№$	$27600+10*№$	$19700+10*№$
2.Витрати виробництва на 1 виріб, тис. грн	13600	14700	13700
3.Річний обсяг виробництва, тис. грн	$700+10*№$	$1100+10*№$	$2500+10*№$

Задача 4

Припустимо, що капітальні вкладення на придбання та встановлення основних засобів по інвестиційному проекту складуть $60+№$ тис. грн. Дохід в розрахунку на рік буде рівним $15+№$ тис. грн..

З нього річна амортизація рівна $6+N_0$ тис. грн. Термін служби амортизаційного проекту рівний 5 рокам.

Розрахувати норму прибутку на капіталовкладення двома способами, використовуючи при цьому 2 варіанти визначення доходу:

1. В дохід від інвестиційного проекту включають чистий прибуток та амортизацію
2. Включають лише прибуток.

Задача 5

Освоєння нового технологічного процесу дасть змогу виробляти 167 тис. банок консервованої продукції за ціною $29+N_0$ грн. за банку. Собівартість становить $21,5+N_0$ грн. Супутні капіталовкладення визначені в сумі $12000+10*N_0$ грн. щорічно. Термін експлуатації технологічного процесу - 6 років.

Визначити чистий прибуток та ефект від використання нової технології, якщо вартість обладнання та монтажу становить $600+10*N_0$ тис. грн. Норматив ефективності капітальних вкладень $E_n = 14\%$. Сформулювати висновки.

Задача 6

Для впровадження масштабу винаходу підприємство залучило довгостроковий кредит, акції і бюджетні асигнування згідно з даними таблиці.

Джерела фінансування	Питома вага %	Річні нарахування %
Довгострокові кредити	$30+0,1*N_0$	15
Акції	$35+0,1*N_0$	$20+N_0$
Бюджетні асигнування	розрахунок	0
Разом	100	-

Задача 7

Фірма інвестувала $10\,000+10*N_0$ тис.грн. і планувала в кінці 4 року реалізація інвестиційного проекту отримати $18\,106+10*N_0$ тис. грн. грошового доходу. Визначити якою має бути внутрішня норма дохідності, щоб дисконтовані грошові доходи на кінець 4-го року були рівні вартості інвестиційного проекту?

Задача 8

У виробництво впроваджено новий технічний засіб у сфері агропромисловості виробництва. Необхідно визначити економічну ефективність від використання нової техніки з врахуванням чинника часу, а також питомі витратиб дисконтовані результати інновацій, дисконтовані витрати по роках, розрахувати період і загальну суму ефекту 4-х років впровадження технологій нового засобу.

Показники	Значення по роках розрахункового періоду			
	1	2	3	4
Результат, грошових одиниць	$14260+10^* \text{ №}$	$15812+10^* \text{ №}$	$16662+10^* \text{ №}$	$26250+10^* \text{ №}$
Витрати грошових одиниць	$996+10 \text{ №}$	$4233+10^* \text{ №}$	$10213+10^* \text{ №}$	$18396+10^* \text{ №}$
Коефіцієнт дисконтування при ставці доходу 10 %				

Задача 9

Знайти запас міцності проекту, якщо плановий обсяг виробництва складе $3+0,1^* \text{ №}$ тис. одиниць. Ціна одиниці продукту $20+ \text{ №}$ грн., змінні витрати на одиницю продукції $10+ \text{ №}$ грн., постійні витрати $7+0,1^* \text{ №}$ тис.грн.

Задача 10

Визначити доцільність впровадження проекту за показниками , чиста теперішня вартість ЧТВ та внутрішня норма рентабельності ВНР. Якщо вартість капіталу 15 %

Проект характеризується даними

Роки	Витрати	Вигоди
0	$1000+10^* \text{ №}$	-
1	$900+10^* \text{ №}$	$400+10^* \text{ №}$
2	$700+10^* \text{ №}$	$1000+10^* \text{ №}$
3	$500+10^* \text{ №}$	$2300+10^* \text{ №}$

Задача 11

$(1+0,1*\%N_0)$ млн.грн. покладено на рахунок під $18+0,1*\%N_0$ % річних на 5 років.

Визначити кінцеву суму за простими та складними відсотками.

Задача 12

На рахунок покладено $1+0,1*\%N_0$ млн. грн., на 5 років під 17% річних. Нарахування здійснюється 1 раз в півріччя, за складними відсотками. Знайти суму коштів, яку отримаємо.

Задача 13

Знайти термін окупності товару якщо інвестиції складають $200,0+10*\%N_0$ тис. грн, а щорічний прибуток $35,0+10*\%N_0$ тис.грн.

Задача 14

Визначити обсяг реалізації кожного виду продукту в натуральних і вартісних показниках, який забезпечує підприємству беззбитковість виробництва.

Розрахувати абсолютний і відносний запас фінансової міцності підприємства.

Підприємство планує налагодити виробництво сумок 3-х видів:

сумка - спорт, сумка- рюкзак, сумка- валіза.

Річна проектна потужність обладнанод. та 9 тис.од.

Ціна реалізації цих сумок на ринку планується (відповідно за видами): $750+0,1*\%N_0$ грн., $560+0,1*\%N_0$ грн., $2000+N_0$ грн. Підприємство підрахувало, що змінні витрати на виробництво цих сумок будуть становити $500+0,1*\%N_0$ тис. грн. Постійні витрати підприємства становить 9200 тис грн.

Задача 15

Визначити величину чистої теперішньої вартості проекту та зробити висновок щодо ефективності інвестицій у нове підприємство для виробництва шкарпеток.

Для реалізації проекту необхідно придбати обладнання на суму $1000+10*\%N_0$ тис. грн.. Термін експлуатації – 4 роки, амортизація нараховується рівномірно. Передбачається, що на четвертий рік устаткування можна буде продати за ціною $500,00+10*\%N_0$ тис. грн.

Очікувані обсяги випуску продукції:

1 – го року – 95 тис. од., 2 – го – 180 тис. од, 3-го і 4-го – по 250 тис. од.

Ціна реалізації одиниці продукції становить $70+0,1 \cdot N$ грн
 Собівартість виробу складала $45+0,1 \cdot N$ грн
 Ставка дисконту 15%

Задача 16

Визначити чисту теперішню вартість, індекс рентабельності реалізації проекту та зробити висновок про доцільність його реалізації.

Фірма планує купити нове обладнання вартістю $250+0,1 \cdot N$ тис грн, експлуатаційні витрати цього обладнання в порівнянні з попередніми технологіями зростуть на $34+10 \cdot N$ тис. грн, а економія витрат з оплати праці становить $84+0,1 \cdot N$ тис. грн. Термін роботи обладнання складає 4 роки. Залишкова вартість, за якою воно може бути продане після закінчення терміну експлуатації становить $50,0+0,1 \cdot N$ тис. грн, амортизація та податки не враховуються. Норма прибутку становить 12% річних.

Задача 17

Знайти суму лізингових платежів та фінансовий дохід лізингодавця якщо відомо, що лізингові платежі нараховуються рівними частинами та здійснюються двічі на рік.

Вартість обладнання, що надається в лізинг становить $250+10 \cdot N$ тис. грн, термін використання – 2 роки, лізинговий відсоток – 20 % річних.

Розрахунок фінансового доходу у складі лізингових платежів оформити у вигляді таблиці.

Таблиця – Розрахунок фінансового доходу у складі лізингових платежів

Дата	Залишкова вартість	Лізингові платежі		
		Мінімальна сума	Фінансовий дохід	Відшкодування
01.01.24				
01.06.24				
01.01.25				
01.06.25				
всього				

Задача 18

Розрахувати індекс доходності, чистий приведений дохід і термін окупності інвестицій. Обґрунтувати доцільність реалізації проекту.

Прийняти дисконтну ставку 5%. Підприємство розглядає можливість вкладання коштів в інноваційний проект, який має такі показники:

Показники	2019	2020	2021	2022	2023
1.Інвестиції, тис.грн.	$1000+10 \cdot N_0$	$200+10 \cdot N_0$	-	-	-
2.Грошові потоки, тис.грн.	-	$200+10 \cdot N_0$	$800+10 \cdot N_0$	$1000+10 \cdot N_0$	$1000+10 \cdot N_0$

Задача 19

Визначити внутрішню норму рентабельності та розрахувати за яких умов чиста теперішня вартість змінить знак на від'ємний. Для цього прийняти ставку дисконту 15%.

Сформувати висновки чи варто прийняти позитивні рішення щодо реалізації проекту, якщо ставка дисконту протягом терміну його реалізації дорівнює 10%.

Оцінити внутрішню норму рентабельності проекту та вказати, за яких умов рефінансування проекту залишеться економічно вигідним.

По інноваційному проекту передбачається початкові інвестиції у розмірі $2+0,1 \cdot N_0$ млн. грн. За попередніми прогнозами споживчого попиту протягом наступних двох років фірма отримає чистий дохід у розмірі $1,2+0,1 \cdot N_0$ млн.грн. щорічно.

Розрахунок показників оформлений у таблиці:

Доходи (витрати)	$1/(1+0,1)^n$	Дисконтований дохід при 10%	$1/(1+0,15)^n$	Дисконтований дохід при 15%

Задача 21

При переході з базового на новий технологічний процес з виготовлення деталі змінні витрати зменшуються з 8 до 7 грн., а умовно-постійні витрати зростають з $5+0,1 \cdot N_0$ до $165+N_0$ тис.грн. Знайти зміну критичного обсягу.

Розрахунок технологічної собівартості деталей за порівнюваними варіантами для декількох значень річного обсягу їх випуску подано у таблиці:

Кількість деталей, од.	Технологічна собівартість річного випуску деталей, тис.грн.		Економія (-), збитки (+), грн.
	Базовий варіант	Новий варіант	
100			
500			
1000			
1600			
2000			
2500			
3000			

Задача 22

Проведіть аналіз беззбитковості:

1. Визначити планову структуру реалізації продукції.
2. Визначити середній маржинальний дохід на одиницю продукції виходячи з планової структури реалізації.
3. Обчислити рівень беззбитковості підприємства.
4. Розрахувати показник беззбитковості для кожного продукту, якщо для інвестиційного проекту характерна наявність сталого асортименту продукції.

Показники	Продукт 1	Продукт 2	Продукт 3	Продукт 4
1.Прогнозований річний обсяг реалізації, од	$1000+10 \cdot N_0$	$1100+10 \cdot N_0$	$200+10 \cdot N_0$	$1000+10 \cdot N_0$
2.Ціна реалізації одиниці, грн.	17	14	18	12
3.Змінні витрати на одиницю, грн.	12	4	13	10
4.Постійні витрати, грн.	$7216+10 \cdot N_0$	$7216+10 \cdot N_0$	$7216+10 \cdot N_0$	$7216+10 \cdot N_0$

Задача 23

Дослідно-виробниче підприємство впроваджує у виробництво інноваційний проект по виготовленню сепараторів для очистки води від домішок. З розробленого бізнес-плану відомо, що виробниче приміщення коштує $1+0,1 \cdot N$ млн. грн. (норма річних амортизаційних відрахувань – 2,5%, оренда офісного приміщення – $2000+10 \cdot N$ грн./міс., оплата комунальних послуг та роботи адміністративного персоналу – $23000+10 \cdot N$ грн. в місяць, змінні витрати на одиницю продукції – 3000 грн., ціна виробу – $5000+10 \cdot N$ грн.).

Визначити критичний обсяг виготовлення продукції та провести аналіз проекту, якщо:

можливим є зростання змінних витрат на одиницю продукції на 20%;

плановий річний прибуток – $100+10 \cdot N$ тис.грн.

внаслідок скорочення платоспроможності попиту очікується зниження обсягів виробництва до 30 од.(визначити прибуток).

Задача 24

Якою повинна бути номінальна норма прибутку, щоб підприємство не отримало збитків. При розрахунку ефективності інноваційного проекту фірма використала дані прогнозного аналізу стосовно можливих коливань цін на продукцію та встановила, що за період реалізації інноваційного проекту середній рівень інфляції складе $5+0,01 \cdot N$ %.

Керівництво фірми рахує, що реалізація інноваційного проекту можлива в тому випадку, якщо реальна норма прибутку складе $10+0,01 \cdot N$ %.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бенда Р.В., Бондаренко А.С., Прядко Ю.М., Федоренко І. Є. Шляхи комерціалізації наукових розробок. URL: <https://www.institut-zerna.com/library/pdf10/15.pdf>
2. Білик О. С. Управління інноваційною діяльністю підприємства. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2020. № 6. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1693>
3. Богашко О. Л. Еволюція теоретичних підходів до інноваційного розвитку в економічній науці. *Вісник Бердянського університету*

- менеджменту і бізнесу*. 2013. № 2 (22). URL: <http://old.bumib.edu.ua/sites/default/files/visnyk/2-2-22-2013.pdf>
4. Боковець В. В., Мазуренко Р. П., Свічкарь Ю. І. Особливості управління інноваційною діяльністю сучасними підприємствами. *Економіка і суспільство*. 2018. Випуск № 18. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/18_ukr/39.pdf
5. Варфоломеева В. О. Фінансування інноваційної діяльності як чинник розвитку малого підприємництва. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/141458926.pdf>
6. Васильєв О. В., Богдан Н. М. Конспект лекцій «Економіка і організація інноваційної діяльності» (для студентів 4 курсу напрямку підготовки 0501 «Економіка і підприємництво» спеціальності 6.050100 «Економіка підприємства»). Харків : ХНАМГ, 2010. 100 с. URL: <http://eprints.kname.edu.ua/16717/1/04.10.pdf>
7. Гус В. М. Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Економіка і організація інноваційної діяльності» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність». Рівне : НУВГП, 2018. 125 с. URL: <http://ep3.nuwm.edu.ua/9655/>
8. Дикань В. Л., Кірдіна О. Г., Назаренко І. Л., Уткіна Ю. М. Економіка і організація інноваційної діяльності на залізничному транспорті : навчальний посібник. Харків : УкрДАЗТ, 2014. 225 с. URL: <http://lib.kart.edu.ua/bitstream/123456789/2464/1.pdf>
9. Ілляшенко С. М., Рудь М. П. Маркетингові інновації в інноваційній діяльності підприємств України. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5626>
10. Іщенко Н. А. Сучасний стан та фінансування інноваційної діяльності підприємств в Україні. *Проблеми економіки*. 2020. № 4 (46). URL: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:wkIBGZ6hG6cJ:oj.ajj.net/pdf>
11. Карпенко А. В., Кононенко Ю. С. Стратегічне значення комерціалізації для інноваційного розвитку національної економіки. *Економіка і організація управління*. 2017. № 1 (25). URL: <https://jeou.donnu.edu.ua/article/view/3993/4026>
12. Кобелева А. В. Форми комерціалізації інтелектуально-інноваційних технологій.. URL: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/54862/3/Kobielieva_Formy_komertsializatsii_2021.pdf

- 13.Кобушко І. М., Колесник М. Є. Аналіз джерел фінансування інноваційної діяльності. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. Випуск 12. Частина 1. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_12/47.pdf
- 14.Колодяжна І. В., Борблік К. Е. Джерела фінансування інноваційної діяльності підприємств України. *Економіка і суспільство*. 2017. Випуск № 9. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/9_ukr/77.pdf
- 15.Коломієць І. Ф., Гошовська Г. В. Еволюція теорій інноваційно-технологічного розвитку в ретроспективній оцінці. *Регіональна економіка*. 2014. № 2. URL: http://re.gov.ua/re201402/re201402_178_KolomiyetsIF,HoshovskaHV.pdf
- 16.Комерціалізація інноваційної продукції: сутність та етапи. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/70723/1/Melnyk_Syhyda_Syhyda.pdf;jsessionid=92FDB8501951D87E16D4B31F6D134C73
- 17.Копитко М. І. Управління інноваціями: навчальний посібник для самостійного вивчення дисципліни у схемах і таблицях. Львів : ЛьвДУВС, 2019. 292 с.
- 18.Корж М. В., Белікова О. Ю., Фоміченко І. П., Баркова, С. О. Особливості стратегічного управління інноваційним розвитком промислових підприємств. *Економічний вісник Донбасу*. 2021. №3 (65). С. 184–190. URL: <http://evd.luguniv.edu.ua/index.php/evd/article/view/293>
- 19.Кошлата М. М. Теоретичні засади управління інноваційним розвитком підприємств. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. Випуск 6. Частина 2. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_06/120.pdf
- 20.Левицька С. О., Полюхович М. Д. Джерела фінансування інноваційної діяльності в Україні. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер. “Економіка”*. 2017. № 4 (32). С. 55–58.
- 21.Лихолет С. І. Сучасні підходи оцінки ефективності економічного стимулювання інноваційної діяльності промислових підприємств. *Інвестиції: практика та досвід*, 2016. №1. С. 9–14.
- 22.Манаєнко І. М. Кравець А. І. Фінансування інноваційної діяльності підприємств: українські реалії та досвід ЄС. *Інфраструктура ринку*. 2018 Випуск 15. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/15_2018_ukr/19.pdf

- 23.Микитюк П. П., Крисько Ж. Л., Овсянюк-Бердадіна О. Ф., Скочилиас С. М. Інноваційний розвиток підприємства : навчальний посібник. Тернопіль : ПП «Принтер Інформ», 2015. 224 с. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/684/1.pdf>
- 24.Навчально-методичний посібник з дисципліни «Інноваційний потенціал підприємства» / уклад. І. О. Геращенко. Харків : НТУ «ХПІ», 2017. 157 с. URL: <http://web.kpi.kharkov.ua/bapm/wp-content/uploads/sites/28/2018/06/lekN..pdf>
- 25.Напрями законодавчої політики держави у сфері фінансування інноваційної діяльності. URL: https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2017/07/Zadykhaylo/3_2.pdf
- 26.Олефіренко О. М., Нагорний Є. І., Шевлюга О. Г. Комерціалізація в системі управління інноваційною діяльністю. *Економіка і суспільство*. 2018. Випуск № 16. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/16_ukr/66.pdf
- 27.Олійник Л. В. Управління інноваційним розвитком підприємства на основі формування інноваційних програм. *Економіка і організація управління*. 2017. № 3 (27). URL: <https://jeou.donnu.edu.ua/article/view/4997/5030>
- 28.Павленко І. А., Гончарова Н. П., Швиданенко Г. О. Економіка та організація інноваційної діяльності: навч.- метод. посібник для самост. вивч. дисц. Київ : КНЕУ, 2002. 150 с. URL: https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/25240/ekonom_2002.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- 29.Пересунько З. М. Теоретичні аспекти розвитку інноваційної теорії. *Ефективна економіка*. 2013. № 7. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2192>
- 30.Пермінова С. О. Комерціалізація інновацій: Конспект : навч. посіб. для студ. спеціальності 073 «Менеджмент», освітньо-професійної програми «Менеджмент інвестицій та інновацій». Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського. 2020. 127 с. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/40739/1/Komerts_innov.pdf
- 31.Полторацька А., Стовба Т., Гребеннікова А. Формування і реалізація механізму комерціалізації результатів інноваційної діяльності. *Економічний аналіз*. 2021 рік. Том 31. № 1. URL: <https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/download/1870/6565656929>

- 32.Постова В. Оцінка ефективності інноваційної діяльності підприємств ресторанного бізнесу. *Економіка та суспільство*. 2021 №24. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/192>
- 33.Про інноваційну діяльність: Закон України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2002. № 36.
- 34.Радіонова Я. Комплексний аналіз та оцінка ефективності інноваційної діяльності агропромислових підприємств. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. Випуск 10. Частина 2. С. 80–85. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/10_2_2016ua/19.pdf
- 35.Семенова В. Г. Управління комерціалізацією інтелектуальної власності підприємств. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/14287/1/pdf>
- 36.Скороход І. П. Еволюція теоретичних поглядів на теорію інновацій в економічній науці. *Науковий вісник Херсонського національного університету*. 2015. Випуск 14. Частина 3. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/20491>
- 37.Федулова Л. І. Концептуальні засади управління інноваційним розвитком підприємств. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2014. № 2. URL: https://mmi.fem.sumdu.edu.ua/sites/default/files/mmi2014_2_122_135.pdf
- 38.Халатур С., Халатур О. Методичний інструментарій фінансування інноваційної діяльності в АПК. *Світ фінансів*. 2019. №3(60). URL: <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/1245/1248>